

**MUNI
PED**

6. seminář

Právní skutečnosti. Právní vztahy.

JUDr. Radovan Malachta
jarní semestr 2022

MUNI
PED

Právní skutečnosti

Právní skutečnosti

= okolnosti, se kterými právní norma spojuje právní následky = vznik, změnu či zánik právního vztahu (tj. subjektivních práv)

- okolnost = přírodní a společenské jevy, právní fikce a domněnky
- základní dělení: subjektivní a objektivní právní skutečnosti
 - **subjektivní** = jsou závislé na vůli osoby (na lidském chování)
 - **objektivní** = nezávislé na vůli osoby
- další dělení: právem aprobované a reprobované právní skutečnosti
 - **aprobované** = v souladu s právem
 - **reprobované** = v rozporu s právem

Právní skutečnosti

	V SOULADU S PRÁVEM	V ROZPORU S PRÁVEM
SUBJEKTIVNÍ PRÁVNÍ SKUTEČNOSTI	PRÁVNÍ JEDNÁNÍ	PROTIPRÁVNÍ JEDNÁNÍ
OBJEKTIVNÍ PRÁVNÍ SKUTEČNOSTI	PRÁVNÍ UDÁLOST	PROTIPRÁVNÍ STAV

Co si pod tím představit

– právní jednání

- projev vůle, který vyvolává právní následky, je v souladu s právem
- uzavření smlouvy, udělení plné moci někomu, sepsání závěti atd.

Subjektivní
právní skutečnosti

– protiprávní jednání

- projev vůle, který vyvolává právní následky, není v souladu s právem
- trestné činy, správní delikty, občanskoprávní delikty, porušení smlouvy atd.

– právní události

- nezávislé na vůli, vyvolává právní následky, v souladu s právem
- plynutí času, narození, smrt

Objektivní
právní skutečnosti

– protiprávní stavy

- nezávislé na vůli, vyvolává právní následky, není v souladu s právem
- pracovní úraz zaměstnance; úder blesku

Právní domněnky a právní fikce

Právní domněnky

- předpokládané právní skutečnosti = není to jisté, že nastala právní skutečnost, ale předpokládá se to
- **vyvratitelné právní domněnky**
 - předpokládá se, že existuje, dokud není prokázán opak (důkaz opaku)
 - „má se za to, že“
- **nevyvratitelné právní domněnky**
 - velká pravděpodobnost, téměř jistota
 - „platí, že“

Právní fikce

- právo vytváří (uměle) něco fiktivního, co ve skutečnosti neexistuje či ještě nenastalo
- „považuje se“, „hledí se“

Příklady – vyvratitelná právní domněnka

- *Má se za to, že každá svéprávná osoba má rozum průměrného člověka i schopnost užívat jej s běžnou péčí a opatrností.*
- *Není-li známo, kde člověk zemřel, má se za to, že se tak stalo tam, kde bylo nalezeno jeho tělo.*
- *Narodí-li se dítě v době od uzavření manželství do uplynutí třístého dne poté, co manželství zaniklo nebo bylo prohlášeno za neplatné (...), má se za to, že otcem je manžel matky.*
- *Má se za to, že otcem je muž, který s matkou dítěte souložil v době, od které neprošlo do narození dítěte méně než sto šedesát a více než tři sta dní, ledaže (...).*
- *Projeví-li se vada v průběhu šesti měsíců od převzetí, má se za to, že věc byla vadná již při převzetí.*

Příklady – nevyvratitelná právní domněnka

- *Neujednají-li strany dobu trvání nebo den skončení nájmu, platí, že se jedná o nájem na dobu neurčitou.*
- *Nelze-li provozovatele určit, platí, že jím je vlastník dopravního prostředku.*
- *Svolí-li někdo k zobrazení své podoby za okolností, z nichž je zřejmé, že bude šířeno, platí, že svoluje i k jeho rozmnožování a rozšiřování obvyklým způsobem, jak je mohl vzhledem k okolnostem rozumně předpokládat.*
- *Sjedná-li zaměstnavatel s pedagogickým pracovníkem dobu trvání pracovního poměru na dobu určitou v rozporu s odstavci 2 až 4, a oznámil-li pedagogický pracovník před uplynutím sjednané doby písemně zaměstnavateli, že trvá na tom, aby ho dále zaměstnával, platí, že se jedná o pracovní poměr na dobu neurčitou.*

Příklady – právní fikce

- Byl-li trest zákazu činnosti vykonán, *hledí se* na pachatele, jako by nebyl odsouzen.
- V tomto zákoně *se* za občana Evropské unie *považuje* i občan Švýcarské konfederace.
- V případě vzdělávání cizinců *se* za cizí jazyk *považuje* také jazyk český.
- Nemá-li člověk bydliště, *považuje se* za ně místo, kde žije.
- Odmítne-li dědic dědictví, *hledí se* na něho, jako by dědictví nikdy nenabyl.

Evergreen (§ 25 občanského zákoníku)

Na počaté dítě se hledí jako na již narozené, pokud to vyhovuje jeho zájmům. Má se za to, že se dítě narodilo živé. Nenarodí-li se však živé, hledí se na ně, jako by nikdy nebylo.

Jak tomu rozumíte?

Individuální právní akty

- jiné právní skutečnosti, kdy orgán veřejné moci (např. soud) vydá rozhodnutí, kterým vzniká, zaniká či se mění právní vztah – orgán veřejné moci stanoví práva či povinnosti
- příklad: soud uzná někoho vinným, soud rozvede manželství, soud určí otce dítěte atd.

**MUNI
PED**

Subjektivní právní skutečnosti

Právní a protiprávní jednání

Právní jednání (dříve právní úkon)

- právní skutečnost, která je závislá na vůli osoby (lidském chování) a která vyvolává **právní následky** (vznik, změna, zánik práv a povinností)
- ne každé jednání je právním jednáním
- právně jednat lze konáním a opomenutím

konáním

- uzavřete smlouvu, sepíšete plnou moc

opomenutím

- opomenete vložit omluvenku do IS do 5 pracovních dní

Výslovné a konkludentní právní jednání

výslovně

- ústně, písemně, jinak

Mlčení bez dalšího
neznačená souhlas

konkludentně

- nevýslovně – není pochybnost o tom, co jsme chtěli projevit
- nastoupíme do MHD a označíme lístek; vhodíme minci do automatu

Jednostranné a dvoustranné právní jednání

jednostranné

- jen jedna osoba projevuje vůli
- dáte výpověď v práci, odstoupíte od smlouvy, sepíšete závěť

dvoustranné (vícestranné)

- dvě (či více) osob musí projevit shodnou vůli
- uzavření manželství, uzavření smlouvy

Adresované a neadresované právní jednání

adresované

- projev vůle musí dojít osobě, které je určen (= adresát)
- adresát musí mít možnost se seznámit, ale neznamená to, faktické seznámení
- návrh na uzavření smlouvy

neadresované

- projev vůle nemusí osobě dojít
- závěť

Náležitosti právního jednání

náležitosti subjektu

náležitosti předmětu (plnění)

náležitosti vůle

náležitosti projevu vůle

Náležitosti právního jednání

- náležitosti subjektu = osoby
 - svéprávnost, právní osobnost
- náležitosti předmětu (plnění)
 - možnost předmětu (plnění je možné uskutečnit) a dovolenost (plnění neodporuje zákonu)
- náležitosti vůle
 - skutečná, svobodná, vážná, prosta omylu
- náležitosti projevu vůle
 - forma (ústní, písemná), srozumitelnost a určitost

Zdánlivost a neplatnost právního jednání

- právní jednání může mít vady
- zdánlivé právní jednání
 - jako by vůbec nevzniklo, nepřihlíží se k tomu
 - chybí podstatná náležitost (viz předchozí slide)
- absolutní neplatnost právního jednání
 - jednání vzniklo, ale nevyvolává právní následky – je neplatné od počátku
 - je proti zákonu, proti dobrým mravům, proti veřejnému pořádku, nemožné plnění od počátku
 - kdokoliv se může dovolat absolutní neplatnosti, působí ze zákona
- relativní neplatnost právního jednání
 - osoba, které se neplatnost týká, se musí neplatnosti dovolat u soudu
 - je platné, dokud není prohlášeno za neplatné
 - projev vůle lze dodatečně vyjasnit – pak právní jednání není neplatné - **konvalidace**

Protiprávní jednání = delikty

- skutečnost závislá na vůli osoby, není v souladu s právem
- vyvolává negativní právní následky, vzniká odpovědnost
- trestné činy v trestním a přestupky ve správním právu
 - ukradnu něco, zavraždím někoho, půjdu na červenou, překročím rychlost v obci, nesdělím studentovi výsledky zkoušky podle studijního a zkušebního řádu atd.
- porušení povinnosti plynoucí ze smlouvy či mimosmluvní závazek v občanském právu
 - dodám zboží, které má vadu; podkopnu někomu nohy; pomluvíím někoho na internetu; vstoupím někomu na zahradu, i když tam nemám co dělat atd.

**MUNI
PED**

Objektivní právní skutečnosti

Právní událost a protiprávní stav

Právní událost

- skutečnost nezávislá na vůli, která je v souladu s právem, vyvolává právní následky
- narození, smrt, plynutí času

Jaké právní následky mohou vzniknout narozením?

Jaké právní následky mohou vzniknout, zaniknout smrtí?

Čas

– doba

- časový úsek, jehož uplynutím zanikají práva a povinnosti bez dalšího (bez projevu vůle)
- výpovědní doba u pracovní smlouvy

– lhůta

- časový úsek určený k uplatnění práva (u soudu, u jiné osoby atd.)
- reklamační lhůta

– prekluze

- uplynutím prekluzivní lhůty právo zaniká (právo mělo být uplatněno v nějaké lhůtě, ale nebylo, proto zaniklo – jen tam, kde to zákon stanoví, docela výjimečné)

– promlčení

- právo trvá, nezaniká, svůj nárok sice můžete vymáhat u soudu, i když je promlčen, ale druhá strana Vám vznesne námitku promlčení
- promlčecí lhůta – subjektivní a objektivní

Subjektivní a objektivní promlčecí lhůta

- subjektivní promlčecí lhůta
 - 3 roky
 - od doby, kdy právo mohlo být poprvé uplatněno u soudu = podání žaloby
 - od doby, kdy se osoba dozvěděla či měla dozvědět o tom, že má takové právo
- objektivní promlčecí lhůta
 - 10 let
 - od okamžiku, kdy došlo k právní skutečnosti
 - osoba neví, že právo mohla uplatnit u soudu
- běží obě současně (viz příklad další slide)
- může se **přerušit** (pak začne běžet nová promlčecí lhůta) nebo **stavět** (je překážka, kvůli které se lhůta staví, ale pak pokračuje)

Příklad

Pronajímáte byt. Aktuální platba (nájemné) Vám má podle smlouvy dojít na účet 28. března 2022, tj. poslední den, kdy může být platba připsána.

Kdy může být právo poprvé uplatněno u soudu? 29. března 2022

Kdy skončí subjektivní promlčecí lhůta? +3 roky = 28. března 2025

Kdy skončí objektivní promlčecí lhůta? +10 let = 28. března 2032

Lhůty běží současně, jakmile uplyne jedna (dřívější), tak je promlčeno.

Pravidla pro počítání lhůt v občanském zákoníku v soukromém právu.

Protiprávní stav

- skutečnost nezávislá na vůli, která není v souladu s právem
- pracovní úraz, nemoc z povolání, přírodní katastrofy (úder blesku)

**MUNI
PED**

Právní vztahy

Pojem právní vztah

= společenské vztahy mezi dvěma či více subjekty, které mají navzájem subjektivní práva a povinnosti

- synonymum je **právní poměr**
- aby vznikl právní vztah, musí existovat právní norma a nastat právní skutečnost

Pepíček si koupí v obchodě láhev vody. Vznikl právní vztah mezi 2 subjekty – Pepíčkem a prodavačem v obchodě. Mají navzájem práva a povinnosti – Pepíček musí zaplatit za láhev vody, prodavač musí předat láhev zboží Pepíčkově. Právní skutečností je právní jednání (uzavření smlouvy). V zákoně máme právní normy, které upravují kupní smlouvu.

Prvky právního vztahu

subjekt

objekt

obsah

Subjekt

- subjekty = osoby – fyzické, nebo právnické
- viz dále

Objekt

- objekt = předmět
- to, k čemu směřují vzájemná práva a povinnosti
- „oč v právním vztahu jde“
- jde primárně o lidské chování
- sekundárně jde o věci, zvířata, lidské tělo, nehmotné statky (výsledky tvůrčí duševní činnosti)

Obsah

- vzájemná subjektivní práva a povinnosti
- právo = oprávnění, nárok
- povinnost = nutnost nějak jednat/chovat se předepsaným způsobem
 - dát
 - konat (jednat)
 - nekonat (zdržet se konání)
 - strpět

**MUNI
PED**

**Děkuji za pozornost
malachta@mail.muni.cz**